

2023-11-15,
Vilnius

Miela bičiule,

pagalvojome, kad labai skubame. Neatrandame laiko net pasikalbėti, todėl nutarėme prisėsti prie balto popieriaus lapo ir parašyti Tau laišką. Laukiame Kalėdų pasikeitimo, bet prisimename ir rudenį.

Rudenį, kai medžiai tik pradėjo puoštis geltonais drabužiais, mes, 7a klasės mokiniai, išskubėjome pasižvalgyti po Karoliniškų apylinkes. Lietuvių rašytojas V. Krėvė sakė, kad daugel yra gražių vietų pasaulyje, bet užvis gražiausia Dainava... O mes nutarėme atidžiau pažiūrėti, kas yra visai šalia mūsų, tiesiog ranka pasiekiamo. Kaip žinai, mokomės Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazijoje. Taigi klausykis, ką Tau papasakosime.

Kiekvienam mūsų svarbu būti ten, kur esame mes patys. Karoliniškių gatvės pavadintos Sausio 13-osios laisvės gynėjų vardais: L. Asanavičiūtės, V. Maciulevičiaus, R. Jankausko, I. Šimulionio. O dar seniau čia karaliavo kosmosas ir dangaus kūnai bei reiškiniai: Žaibo, Viesulo, Sietyno, Žvaigždžių ... gatvės. Turbūt esi girdėjusi, kad Vilniuje yra Kaklaraiščių tiltas. Jis yra Karoliniškėse! Tai laisvės ir erdvės simbolis. Jo sumanytojas Julius Žekas sakė, kad idėja kilo spontaniškai. Čia galima paprasčiausiai ateiti ir užmesti ant tilto strypo kaklaraištį. Paklausi, kodėl. Priežasčių ištis daug... Kaklaraiščių tiltas yra vieta, kur kiekvienas gali pakabinti šią vyrų puošmeną ir šiuo veiksniu galbūt išreikšti kažkokią tik jam vienam žinomą idėją. O galbūt aktyvūs žmonės kuria įvairius šaunius dalykus be priežasties? Jie skleidžia kitiems žmonėms energiją ir taip patraukia mūsų dėmesį į svarbius dalykus. Ir tokių žmonių atsiranda daugiau! Manau, kad kaklaraiščiai kažką mums kalba, nes juose tvyro vaikystės ir nerūpestingumo atmosfera. Kad Tu matytum, kaip jie plaikstosi vėjyje! Kaklaraištį pakabina pavieniai žmonės, pakabina ir kolektyvai. Kartais ateina mintis, kad kaklaraištis – džentelmeniškumo ženklas. Varlytė ar kaklaraištis yra kultūringo vyro simbolis. Eini į mišką? Neturi kaklaraiščio? Pasiskolink jį, nusirišk nuo tilto rėmo ir užsirišk ant kaklo. Bet būtinai gražink ir būk atsakingas miške, nešiukšlink, nelaužyk medžių, nerauk be saiko pavasarį žibuoklių.

Panirau į paieškų pinkles ir internetinėje erdvėje radau, kad kaklaraiščiai pasakoja kažką visuomenei apie mus. Raudonas kalaraištis simbolizuoja galią ir stiprybę. Juos mėgsta politikai. Violetinė – pasitikėjimas, kilmingumas. Geltona – saulė, optimizmas. Žalia – gamtos galia, draugiškumas. Daugybę atspalvių turinti mėlyna ramina ir sako, kad esi demokratiškas. Tačiau yra ir kitų nuomonių apie kaklaraištį. Sakoma, kad jis varžo mus, slopina mūsų laisvę. Kartais pamatome, kaip vyrai atlaisvina jį ir tarsi nusikrato įtampos ir įsipareigojimų. Pasakojama, kad kaklaraiščiai į Europą atėjo iš Prancūzijos. Juos atgabeno kroatai iš Vidurio Europos XVII a. pr. Anksčiau tai buvo audinio skiautelė, mūšyje leidžianti atpažinti, kas savas, o kas priešas. Skiautele galima buvo nušluostyti ginklus arba šarvus. Sakoma, kad karys jausdavosi saugesnis, kai jo kaklas pridengtas, ne taip pažeidžiamas. Baltos spalvos kaklaraištis (*pranc. cravate*) tapo Prancūzijos didiku, o ypač Liudviko XIV papuošalu.

Anksčiau, kai eidavome pro Karelijos gegutę, galvodavome, kad tai tiesiog gražus paminklas. Pasidomėjome daugiau. Tai darniai įsiliejęs į gamtos aplinką paminklas iš akmens ir metalo. Sužinojome, kad 2005 m. lapkričio mėn. 10-11 d. Vilniaus ir Suomijos Joensū miestas paminėjo bendradarbiavimo 35-metį. Ta proga Karoliniškių skvere prie L. Asanavičiūtės ir V. Maciulevičiaus

gatvių sankirtos buvo pastatyta suomių dovana – tuometinės Šiaurės Karelijos politechnikos studentės, Donelaičio draugijos narės Marjo Paulinos Rihelae penkių metrų aukščio plieno ir akmens paminklas „Karelijos gegutė“. Jau gana seniai gyvavo idėja bendrauti Lietuvai, Latvijai, Estijai ir kitoje Baltijos jūros pusėje esančioms Švedijai, Danijai bei Suomijai, tai yra kurti Baltoskandiją. Šią idėją palaikė dar prieškariniu lietuvių geografais Kazys Pakštas. Jis teigė, kad šias šalis vienija bendros vertybės. Būtent todėl vilniečiai ėmė bendradarbiauti su suomių krašto žmonėmis. Taip imta domėtis Karelija (*Karjala*), regionu Šiaurės Europoje. Karelai – tai Europos tauta, jau nuo pirmo tūkstantmečio gyvenusi Rusijoje ir Suomijoje. Jie, kaip ir mes, lietuviai, buvo žemdirbiai, gyvenę iš miško, žvejoję, medžioję ir vertęsi amatais. Karelijos teritorija prarasta 1944 m. Karelus garsina iki šių dienų išlikęs styginis instrumentas kantelė. Kartais šios kanklės įtaisomos medžiuose. Atrodo, kad medžiai skleidžia muziką. Gaila, kad karelai kaip ir vepsų bei samių tautos per Antrąjį pasaulinį karą nukentėjo nuo sovietų represijų. Skaudu, kad šiame nuostabiame krašte buvo pastatyta daug sovietinių lagerių. Ten kalėjo daugybė sovietų režimui neįtikusių Europos tautų, tarp jų ir lietuvių. Karelijos miškuose egzistavo Solovkų ypatingosios paskirties kalėjimas. 1930-1933 m. Karelijoje buvo kasamas Belomorsko kanalas. Jį statant žuvo arba badu mirė apie 100 tūkstančių kalinių, tarp jų 50 lietuvių. 30 km kanalas iškastas rankomis. Šaltiniai liudija, kad kiekvienas metras nusėtas kaulų. Visuomenę pasiekė gandai, kad 1944-1945 m. čia dingo 1111 žmonių, kurie, manoma, nužudyti Karelijos miškuose. Bendrame kape Sandormoche ilsisi 56 tautybių atstovai. Ten Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centro bei Karelijos lietuvių iniciatyva skulptorius Jonas Jagėla pastatė paminklą aukoms atminti.

Sužinojome, kad gegutė yra Karelijos simbolis. Ji – ypatingas paukštis. Lietuvių liaudies dainose ir pasakose vadinamas lemties paukščiu. Būtent gegutė gali iškukuoti likimą, nulemti mūsų gyvenimą. Galbūt neatsitiktinai suomia Antrojo pasaulinio karo metais medžiuose įsitačiusius maskuojančiose pozicijose šaulius vadino gegutėmis.

Kai įsigilini, atidžiau pažiūri į mus supančią aplinką, gali skaityti laiko ženklus ir sužinoti daug svarbaus apie mūsų istoriją. Pasirodo, mes turime kai ką bendra ir su suomiais, o raibos gegutės gyvena ir mūsų miškuose. Miela bičiule, pasiklausyk bendro lietuvių ir suomių dainų albumo „Devintas medis stovi“, kuriame skamba medžiai ir dainos apie lemties paukštį gegutę.

Tikimės, Tau buvo įdomu sužinoti apie Kaklaraiščių tiltą ir apie Karelijos gegutę. Beje, šiame skvere jau sužibo kalėdinė eglutė. Turbūt per žiemos atostogas susitiksime ir pasivaikščiосime po Vilnių, nusifotografuosime prie Karelijos gegutės. Ta vieta dar vadinama Joensū skveru. Dar į voką įdedame nuotraukų ir albumo „Devintas medis stovi“ nuorodą. Kai pagalvoji, ne tokie mes ir skirtingi. Būtinai paklausk. Iki pasimatymo.

Palina ir Ariana